

ANALİZ

NİSAN 2016 SAYI: 2

# TÜRKİYE' DE YÜKSEKÖĞRETİM VE ULUSLARARASI LAŞMA



# **TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM VE ULUSLARARASI LAŞMA**

Nisan 2016

## TAKDİM

*Uluslararası öğrenciler ve öğretim elemanları herhangi bir ülke için yükseköğretim sisteminin dışına da taşan çoklu fırsatlar sunma kapasitesine sahiptir. Bir taraftan eğitimin kalitesini olumlu bir şekilde etkilerken diğer taraftan yükseköğretim kurumları çok milletli ve çok kültürlü kampüslere sahip olmaktadır. Tüm dünyadaki sayıları dört milyonun üzerinde uluslararası öğrenci dolaşımından en fazla pay alan ülkelere bakıldığında bu ülkeler için de çok önemli bir ekonomik gelir kalemini oluşturmaktadır. Ayrıca, kamu diplomasisi veya "ince güç" (soft power) açısından da önemli fırsatlar sunmaktadır.*

*Dünyada önde gelen üniversitelerin uluslararası öğretim elemanı ve öğrenci sayılarına bakıldığında toplam içerisinde önemli bir orana sahip oldukları görülecektir. Örneğin uluslararası öğretim elemanı oranı Londra Ekonomi Okulunda (LSE) %63, MIT'de %56, Harvard'da %52 ve Stanford Üniversitesinde %47'dir. Yine uluslararası öğrenci sayısının LSE'de %62, MIT'de %33, Harvard'da %17 ve Stanford Üniversitesinde %21 olduğu görülmektedir.*

*Ülkemizde yükseköğretimde son yıllarda yaşanan devasa büyüme veya bir diğer deyişle gecikmeli kitleselleşme (delayed massification) yükseköğretime erişimi kolaylaştırmış ve artık yükseköğretimdeki öğrenci sayısı yedi milyon sınırlarını zorlamaktadır. Bu durum ülkemizin yükseköğretimde okullaşma oranını da olumlu etkileyerek yükseltmiştir. Bu büyümeyle birlikte ülkemizin ekonomik kalkınması ve uluslararası görünürlüğü'nün artması uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı sayısında da önemli artışları beraberinde getirmiştir. Elbette bu artışlar kendiliğinden olmamıştır. Yükseköğretim kurumlarımız bu bağlamda çok çaba sarfetmişler, özellikle devlet üniversiteleri birbirleri ile rekabete girmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Türkiye'yi yükseköğretim açısından bir cazibe merkezi haline getirmek için önemli adımlar atmış, halen dünyanın dört bir köşesinde ülkeler ve bölgeler bağlamında yükseköğretim sistemleri ile ortak ilişkileri geliştirecek çalışmalar yapmakta, projeler geliştirmekte ve süreçleri de yakinen takip etmektedir. Ekonomi Bakanlığının yurtdışı tanıtım fuarlarına destek programı, Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) sağladığı Türkiye Bursları ve diğer imkânlar ve Yunus Emre Enstitü'nün dünyanın farklı bölgelerindeki şubelerinin çalışmaları bu sürece olumlu katkılar sunmaktadır.*

*Ülkemizin yükseköğretimde uluslararasılaşma boyutunu güçlendirmeye yönelik bu çabalara rağmen bazı konularda iyileştirmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Örneğin gelişmiş ülkelerin önde gelen üniversitelerine bakıldığında uluslararası öğrenci oranının eğitim seviyesi arttıkça, yani lisansüstü seviyelere doğru arttığı görülmektedir. Bir fikir vermesi bakımından OECD'nin 'Bir Bakışta Eğitim 2015' raporundaki verilere bakılacak olursa, 2013 yılında lisans veya eşdeğer seviyedeki programlarda uluslararası kayıtlı öğrencilerin (yükseköğretimde kayıtlı toplam öğrencinin yüzdesi olarak) OECD ortalaması yüzde 6 iken, bu oranın lisansüstü eğitim seviyesi arttıkça*

giderek arttığı ve yüksek lisans veya eşdeğer programlar için OECD ortalamasının yüzde 14'e, doktora seviyesinde ise yüzde 24'e ulaştığı görülecektir. Türkiye'de ise bu oranların yine aynı yıl için, lisans, yüksek lisans ve doktora veya eşdeğer programlar için sırasıyla yüzde 1, yüzde 4 ve yüzde 4 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'de son yıllarda bu oranların arttığı bilinmemektedir. Lisansüstü programlarda uluslararası nitelikli öğrencilerin yer alması bir taraftan yükseköğretim kurumlarının araştırma güçlerini artırırken diğer taraftan ülkenin uluslararası ekonomik rekabet gücünü de artırdığı gözönüne alındığında Türkiye'de uluslararası öğrencilerin program seviyelerine göre kümelenmelerine daha fazla odaklanılmasına ihtiyaç olduğu, bu alanda yeni politikaların geliştirilmesi ve uygulamaya hızla konması gerektiği ortadadır.

Ülkemizin yükseköğretimde uluslararasılaşma boyutunu sağlıklı yönetebilmek için süreçleri izleyen, dünyadaki gelişmeleri ve iyi örnekleri izleyen, ülkemizin potansiyeli ve fırsatlarını da gözönüne alarak sürekli iyileştirmeleri sağlamaya yönelik projeksiyonlar yapabilen çalışmalara ve raporlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) olarak YÖK'ün de katkılarıyla bu bağlamda bir adım atmak ve yükseköğretimle ilgili belirlediğimiz öncelikli alanların her biri için bir rapor hazırlayarak bunu ilgililerle paylaşmaya karar vermiştik. İlk adım olarak Türkiye'de mühendislik eğitiminin mevcut durumu, sorunları ve olası çözüm önerilerini incelemek üzere ÜAK'da geçici bir komisyon oluşturduk. Komisyon, raporunu tamamlayarak ÜAK'ın Şubat 2016'daki 232. Toplantısında sundu ve öneriler doğrultusunda rapora son şekli verilerek 'Türkiye'de Mühendislik Eğitim-Öğretiminin Niteliğinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler' başlıklı rapor ilgili paydaşlarla paylaşıldı.

İkinci adım olarak ülkemizin yükseköğretimde uluslararasılaşma boyutunu ele almak üzere ÜAK'da geçici bir komisyon oluşturduk. Komisyonda İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Ak (Komisyon Başkanı), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Metin Doğan, Ardahan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ramazan Korkmaz, Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Naci Gündoğan, Atatürk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hikmet Koçak, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Filiz Kılıç, ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Durman yer aldılar. Komisyon raporunu tamamlayarak ÜAK'ın Haziran 2016'daki 234. Toplantısında sundu. ÜAK'da rapor tartışıldı ve son şekli verildi. 'Türkiye'de Yükseköğretim ve Uluslararasılaşma' başlıklı elinizdeki bu rapor, söz konusu çalışmanın bir sonucudur. Komisyon üyelerimizin her birine özverili çalışmaları ve yapmış oldukları katkı için şükranlarımı sunuyorum. Raporun ülkemizin yükseköğretimde uluslararasılaşma sürecinin iyileştirilmesine katkı yapmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Mahmut Özer  
Üniversitelerarası Kurul Başkanı

**Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen komisyon:**

**Prof. Dr. Mahmut Ak,** İstanbul Üniversitesi  
Rektör (Komisyon Başkanı)

**Prof. Dr. Metin Doğan,** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi  
Rektör

**Prof. Dr. Ramazan Korkmaz,** Ardahan Üniversitesi  
Rektör

**Prof. Dr. Naci Gündoğan,** Anadolu Üniversitesi  
Rektör

**Prof. Dr. Hikmet Koçak,** Atatürk Üniversitesi  
Rektör

**Prof.Dr.Filiz Kılıç,** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi  
Rektör

**Prof. Dr. Mehmet Durman,** İstanbul Bilgi Üniversitesi  
Rektör

# İÇİNDEKİLER

<b>TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN ULUSLARARASILAŞMASI</b>	<b>7</b>
<b>GİRİŞ</b>	<b>8</b>
<b>1. TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM VE ULUSLARARASILAŞMA: MEVCUT DURUM VE DİĞER ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRMA</b>	<b>10</b>
<b>1.1. Dünyada Uluslararası Hareketlilik: İstatistik Veriler</b>	<b>10</b>
<b>1.2. Uluslararası Öğrencilerin Dikkat Ettiği Kriterler</b>	<b>14</b>
<b>2. TÜRKİYE AÇISINDAN ULUSLARARASI HAREKETLİLİK</b>	<b>15</b>
<b>3. TÜRKİYE İÇİN NASIL BİR ULUSLARARASILAŞMA STRATEJİSİ?</b>	<b>23</b>
<b>DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER</b>	<b>31</b>
<b>KAYNAKÇA</b>	<b>32</b>

# TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN ULUSLARARASILAŞMASI

2000'li yıllarda uluslararasılaşma bütün dünyada yükseköğretimin temel bir unsuru ve eğilimi haline gelmiş ve üniversitelerinin geleceğe yönelik stratejilerinin ayrılmaz parçalarından biri olmuştur. Uluslararasılaşma Türkiye yükseköğretiminin bugünü ve yarınları için de olmazsa olmaz bir süreçtir.

Türkiye'de birçok kurum ve kuruluş yükseköğrenimin uluslararasılaşması konusunda çalışmalar yapmaktadır. Başta **Yükseköğretim Kurulu ve Üniversiteler olmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü Yükseköğretim Daire Başkanlığı, Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Daire Başkanlığı (YTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), Yunus Emre Kültür Merkezleri, Dışişleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri Daire Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü**, yükseköğretimin uluslararasılaşması konusunda farklı alanlarda sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu çerçevede kapsamlı raporlar hazırlanmış, çalıştaylar ve konferanslar düzenlenmiştir.

Bu rapor öncelikle bugüne kadar bu alanda yapılmış çalışmalardan yararlanarak Türkiye'nin yükseköğretim ve uluslararasılaşma konusundaki bugünkü konumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Küresel ölçekte yükseköğretimde uluslararasılaşmanın da karşılaştırma yapmak amacı ile değerlendirileceği bu raporda amaç önümüzdeki dönemde yapılması gerekenlere yönelik stratejilerin belirlenebilmesidir. Daha sonraki aşama ise belirlenen stratejiler çerçevesinde Türkiye'deki üniversitelerin uluslararasılaşmaya katkılarının somutlaşması amacıyla eylem planları hazırlanması olmalıdır.

# GİRİŞ

2014 yılında YÖK tarafından hazırlanmış olan “Büyüme, Kalite ve Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası” başlıklı çalışma Türkiye yükseköğretiminin hedefini, uluslararasılaşma eğiliminin Türkiye yükseköğretiminin gelecek vizyonu içerisinde merkezi bir yerde olmasını sağlayacak mekanizmaları oluşturmak, Türkiye'nin dünyadaki konumuna uygun, ekonomik ve dış politika hedefleriyle uyumlu bir seviyeye çıkarmak, uzun vadeli başarısı için ülke içinde kurumsallaşmasını ve dünyada markalaşmasını sağlayacak önlemleri almak, çok boyutlu ve çok taraflı bir politikayı konunun bütün paydaşlarıyla entegre bir şekilde yürütebilmek olarak tanımlamıştır.<sup>1</sup>

Uluslararasılaşma, bugün, üretilen bilginin paylaşılması, etkin hale gelmesi ve değer kazanması açısından son derece önemlidir. Bilgi paylaşımı iki yönlü bir süreçtir. İlk olarak, ülkemizde üretilen bilgiyi uluslararası alanda yaymak ve paylaşmak; ikinci boyutta ise yurtdışındaki bilgiyi Türkiye'ye getirmek söz konusu olacaktır. Bu noktada stratejilerimizi belirlerken temel oluşturacak üç temel alan söz konusudur:

- **Araştırma (Ar-Ge, Proje Ortaklıkları, Teknoparklar, Teknoloji Transfer Merkezleri)**
- **Yayın (Makale ve Kitap)**
- **Öğrenci ve Öğretim Üyesi Hareketliliği (Değişim programları ile gelen öğrenciler, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora programlarına kayıt yaptıran öğrenciler)**

Bu üç temel boyutta uluslararası ortaklıkların gelişimi, yükseköğretimin uluslararasılaşmasına olumlu etkisinin ötesinde, eğitimin sosyal barışa yaptığı katkısı görünür kılmaları açısından da anlamlıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin bu alandaki stratejilerini vakit geçirmeden somutlaştırması ülkenin gelecekteki ekonomik ve sosyal refahı, siyasal istikrarı, uluslararası sistemdeki konumu ve etkisi için de önemli olacaktır.

Bu bağlamda öncelikle yapılması gereken Türkiye'nin bugünkü yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma açısından değerlendirilmesidir. Bu noktada aşağıdaki soruların cevaplanması gerekir.

- **Uluslararasılaşma hangi akademik alanlarda gerçekleşmiştir?**
- **Öne çıkan bölgeler veya ülkeler var mıdır?**
- **Uluslararasılaşmayı destekleyen kurumsal mekanizmalar mevcut mudur?**
- **Uluslararasılaşmaya engel oluşturabilecek kurumsal, ekonomik, siyasal ve toplumsal altyapı eksikleri var mıdır?**

Bu ve benzeri soruların cevaplamak için daha önce hazırlanmış olan raporlar incelenmiştir. Bunlar Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Eğitim Ekonomisi İş Konseyi tarafından 2013 yılında hazırlanmış

<sup>1</sup> Büyüme, Kalite ve Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası, YÖK Yayın No.:2014/2, Mayıs 2014, s. 141.



“**Uluslararası Yükseköğretim ve Türkiye'nin Konumu**”<sup>2</sup> başlıklı rapor, 2014 yılında YÖK tarafından hazırlanmış olan “**Büyüme, Kalite ve Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası**” başlıklı rapor, yine YÖK tarafından 2016 yılında İngilizce olarak hazırlanmış “Türkiye’de Yüksek Öğretim Sistemi” başlıklı rapor<sup>3</sup> ve Kalkınma Bakanlığı tarafından 2015 yılında hazırlanan “**Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu**”<sup>4</sup> başlıklı çalışmalardır. Raporlarda dile getirilen noktalar ayrıca **OECD (Organization of Economic Cooperation and Development), YTB, SETA, TİKA, MEB** gibi ulusal ve uluslararası kurumların rapor, görüş ve önerileri ile de karşılaştırılmıştır.

Türkiye de son yıllarda özellikle YÖK’ün öncülüğünde yapılan çalışmaların bilinmesi ve bu çalışmalar ışığında atılabilecek somut adımlar konusunda üniversitelerimizin ve öğretim üyelerinin bilgilendirilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle özellikle son iki yılda uluslararasılaşmaya yönelik ülkemizde yapılan çalışmaların raporda yer alması gerekli görülmüştür.

Öncelikle Fas, Tunus, Cibuti, Balkan ülkeleri, Cezayir, Pakistan ve Tayvan ziyaretleri yapılmıştır. Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, Kazakistan, Macaristan ve Moritanya gibi ülkelerden heyetler kabul edilerek, bu ülkelerle karşılıklı tanınma protokolleri imzalanmıştır ki bu protokoller uluslararasılaşma açısından son derece önemlidir.

#### **Uluslararasılaşmaya yönelik olarak atılan bazı somut adımlar aşağıda sıralanmıştır:**

- Öğrencinin yurtdışına gidiş gelişini kolaylaştırarak bir açıdan değişim programlarına katkı sağlamak amacıyla YÖK ve THY arasında indirim protokolü imzalanmıştır.
- Akademik programlara uluslararası düzeyde katkı ve tanınırlık sağlamak amacıyla Kurumsal Kalite Değerlendirme Süreci başlatılmış ve bu konuda üniversitelerle toplantılar yapılmıştır.
- Yabancı öğretim üyelerine yapılması arzu edilen iyileştirmelere yönelik Yabancı Akademisyen Bilgi Sistemi (**YABSİS**) oluşturulmuştur.
- “Uluslararasılaşma hangi akademik alanlarda gerçekleşmiştir?” sorusuna yardımcı olacak ve akademik alanlarda gelişimi desteklemeye yönelik çeşitli tematik toplantılar gerçekleştirilmiştir ve hala gerçekleştirilmektedir. (Örneğin; Tıp, Ziraat, Jeofizik, Hukuk Fakülteleri dekanlarıyla gerçekleştirilen toplantılar)
- Uluslararası görünürlüğü artırmak amacıyla YÖK’ün web sitesinde bilimsel ve akademik faaliyet çıktılarına tek bir noktadan **YÖKAKADEMİK** sistemi üzerinden elektronik erişim olanağı sunulmuştur.
- YÖK’ün ortak/çift diploma yönetmeliği yenileme ve iyileştirme çalışmaları başlamıştır.

Küresel düzeydeki tüm değişimler yükseköğretim hizmetlerini, üniversite kavramını, yönetim mo-

2 Uluslararası Yükseköğretim ve Türkiye'nin Konumu, DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, İstanbul, Mart 2013.

3 The Higher Education System in Turkey, YÖK, Ankara, 2016.

4 Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu, T.C Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015.

# 1. TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM VE ULUSLARARASILAŞMA: MEVCUT DURUM VE DİĞER ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRMA

dellerini ve öğrenci taleplerini de değiştirmekte ve uluslararası eğitimi de etkileyen yeni dinamikler ortaya çıkarmaktadır. Örneğin küreselleşme İngilizceyi küresel bir dil olarak öne çıkarmış; bilgiyi her ülkeden insanın sadece bulunduğu yerde değil dünyanın istediği yerinde ulaşabileceği duruma getirecek Enformasyon Devrimi ve yeni teknolojilerin yardımı ile bilgi akışını hızlandırmış; artan rekabet ve meslek eğitiminin öneminin artması üniversite ile iş dünyasının ilişkisini güçlendirmiştir. Bunun yanında uluslararası eğitimin ülkeler için politik, ekonomik, bilimsel ve kültürel katkılarıyla birçok farklı açıdan etkili olması bu alandaki hareketlilik ve stratejik işbirliklerini de güçlendirmiştir.

## 1.1. Dünyada Uluslararası Hareketlilik: İstatistik Veriler

OECD tarafından **2015 yılında yayınlanan istatistiklere göre 2013 yılında 4 milyondan fazla kişi vatandaşı olduğu ülkenin dışında bir yükseköğretim kurumuna kayıt olmuştur. Asya bölgesinden öğrenciler kayıt olan bu öğrencilerin %58'ini oluşturmaktadırlar.** Yükseköğretimin master ve doktora gibi ileri aşamalarında uluslararası öğrenci oranı artmaktadır. Örneğin OECD ülkelerinde **doktora veya eşdeğer bir programda** kayıtlı öğrencilerin **%24'ü uluslararası öğrencidir.** Bu oran yükseköğretimin tüm evreleri dikkate alındığında % 9'dur.<sup>5</sup>

**Türkiye** dünyadaki uluslararası öğrenci hareketliliği çerçevesinde **öğrenci gönderen ülkeler arasında** yer almaktadır.

5 OECD, Who Goes Where and Why?, Education at A Glance 2015, DOI 1787/eag-2015-en

## Yurt dışına en çok öğrenci gönderen ilk 20 ülke (2000, 2012)

2000		2012	
Çin*	166.939	Çin*	726.995
Güney Kore	71.061	Hindistan	189.472
Yunanistan	63.673	Güney Kore	123.674
Hindistan	62.576	Almanya	117.576
Japonya	59.320	Suudi Arabistan	62.535
Almanya	54.733	Fransa	62.416
Fransa	50.500	ABD	58.133
Türkiye	49.641	Malezya	55.579
İtalya	45.555	Vietnam	53.802
Fas	42.688	İran	51.549
ABD	41.637	Türkiye	51.487
Malezya	40.484	İtalya	51.236
Endonezya	32.114	Rusya Federasyonu	51.171
Kanada	30.839	Nijerya	49.531
Rusya Federasyonu	28.386	Kanada	45.509
İspanya	27.854	Fas	44.161
İngiltere	22.359	Kazakistan	43.039
İran	21.681	Beyaz Rusya	40.643
Ukrayna	20.950	Ukrayna	39.627
Singapur	20.581	Pakistan	37.962

\*Macao ve Hong Kong dahil

**Açıklama:** Tabloda Türkiye sarı ile işaretlenmiş olup mavi ile gösterilenler listeden çıkanları kırmızı ile işaretlenmiş olanlar listeye yeni giren ülkeleri göstermektedir.

**Kaynak:** UNESCO verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tablonun güncellendiği tarih itibarıyla ülkelerin 2013 yılına ait verileri bulunmadığından tabloda 2012 yılı verileri kullanılmıştır.

## Uluslararası öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen ilk 20 ülke (2000, 2012)

2000		2012	
ABD	475.169	ABD	740.482
İngiltere	222.936	İngiltere	427.686
Almanya	187.033	Fransa	262.597
Fransa	137.085	Avustralya	249.588
Avustralya	105.764	Almanya	206.986
Japonya	59.691	Rusya Federasyonu	173.627
Güney Afrika	45.377	Japonya	150.617
Rusya Federasyonu	41.210	Kanada (2011)	120.960
İspanya	40.689	Çin*	110.079
Belçika	38.799	İtalya	77.732
Kanada	36.450	Suudi Arabistan (2013)	62.105
Avusturya	30.382	Güney Kore	59.472
İsviçre	26.003	Birleşik Arap Emirlikleri (2013)	59.227
İsveç	25.548	Avusturya	58.056
İtalya	24.929	Hollanda	57.506
Malezya	18.892	Malezya	56.203
Türkiye	17.654	İspanya	55.759
Hollanda	14.012	Ukrayna (2013)	49.686
Lübnan	14.008	Mısır (2010)	49.011
Danimarka	12.871	Singapur (2013)	48.938

\*Hong Kong dahil, Macao hariç

**Açıklama:** Tabloda Türkiye sarı ile işaretlenmiş olup mavi ile gösterilenler listeden çıkanları, kırmızı ile işaretlenmiş olanlar listeye yeni giren ülkeleri göstermektedir

**Kaynak:** UNESCO verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tabloda 2012 yılı verileri kullanılmıştır. 2013 yılına ait verisi bulunan ülkeler ayrıca gösterilmiştir.

**Öğrenci alan** ülkelere bakıldığında ise OECD 2013 verilerinde **Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri**'nin dünyadaki uluslararası öğrencilerin % 50'inden fazlasını çektiği görülmektedir. Özellikle vurgulanan diğer bir nokta da bazı ülkelerde uluslararası öğrencilerin **bazı alanlarda yoğunlaşmış** olduklarıdır. Örneğin Slovak Cumhuriyetinde uluslararası öğrencilerin % 53'sağlık ve sosyal hizmet, İzlanda'dakilerin % 40'ı Sanat ve İnsani Bilimler, Şili'dekilerin % 23'ü eğitim alanında kayıtlıdır.<sup>6</sup>

### Uluslararası öğrenci sayısını en çok artıran ilk 20 ülke (2000, 2012)

Ülkeler	2000	2012	Artış Oranı (%)
Güney Kore	3.373	59.472	1.663
Brezilya	1.260 (2002)	15.221	1.108
Suudi Arabistan	7.561	62.105 (2013)	721
Tayland	2.508 (2001)	20.309	710
Çek Cumhuriyeti	5.468	39.455	622
Yeni Zelanda	8.210	40.995	399
Beyaz Ruzya (Belarus)	2.684	12.131	352
Hindistan	6.988	31.475	350
Rusya Federasyonu	41.210	173.627	321
Hollanda	14.012	57.509	310
Ukrayna	12.880 (2001)	49.686 (2013)	286
Polonya	6.117	23.525	285
Küba	6.169	22.754	269
Yunanistan	8.615 (2002)	29.012	237
Kanada	36.450	120.960 (2011)	232
Finlandiya	5.570	17.636	217
İtalya	24.929	77.732	212
Malezya	18.892	56.203	198
Japonya	59.691	150.617	152
Avustralya	105.764	249.588	136

**Açıklama:** 2012 yılı itibarıyla 10 binden fazla uluslararası öğrencisi olan ülkeler dikkate alınmıştır.

**Kaynak:** UNESCO verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tabloda 2012 yılı verileri kullanılmıştır. 2013 yılına ait verisi bulunan ülkeler ayrıca gösterilmiştir.

<sup>6</sup> A.g.e

Uluslararası öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen 20 ülkeye baktığımızda, 2000-2012 dönemini kapsayan 12 yıl içinde ABD, İngiltere ve Avustralya gibi İngilizce konuşan ülkelerin güçlü konumlarını koruduklarını görüyoruz. Fransızca daha az konuşulan bir dil olmasına rağmen Fransa da öğrenciler tarafından tercih edilen ülke olarak yerini korumuştur. Ancak tabloda **Çin, Güney Kore, Singapur, Ukrayna, Suudi Arabistan** gibi **yeni tercihlerin** de belirgin olmaya başladığını görüyoruz. Bu durumda öncelikle Asya ülkelerinin ekonomik ve politik olarak güçlenen konumları önemli bir etken olduğu gibi, bu ülkelerin buldukları bölgede öğrenci çekme potansiyellerinin artmış olması ile ilgili diğer nedenleri de değerlendirmek gerekir.

Öğrenci çekme konusunda etkisi olan, kısaca öğrencilerin üniversite ve ülke seçerken dikkat ettikleri birçok kriter bulunmaktadır. Uluslararası öğrenci sayısını en fazla arttıran 20 ülkeyi gösteren tabloda öne çıkan ülkeler arasında özellikle Güney Kore ve Brezilya'nın performansı dikkat çekmektedir. Aşağıda sıralanan kriterlerden birçoğunun bir arada değerlendirilmesi ve farklı alanlarda sağlanan gelişmeler, 15 sene önce öğrenci çeken ülkeler olarak değerlendirilmeyen ülkeleri, bugün yükseköğretim alanında etkin ülkeler olarak öne çıkarmaya başlamıştır.

## 1.2. Uluslararası Öğrencilerin Dikkat Ettiği Kriterler

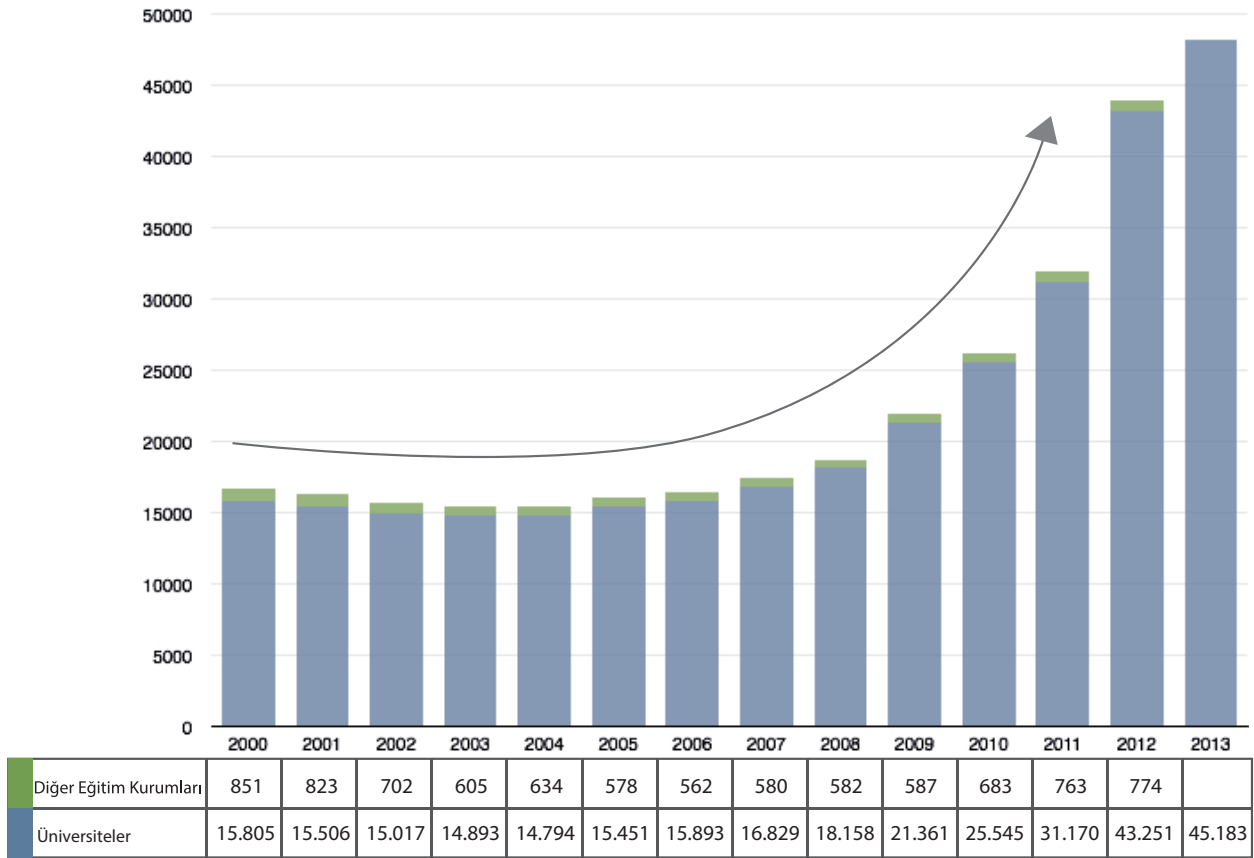
Uluslararası öğrencilerin gidecekleri ülke ve üniversite seçimini etkileyen birçok faktör vardır. Birçok rapor ve araştırmada ortaya konmuş ortak kriterler şunlardır:

- Gidecekleri ülkenin refah ve güvenlik seviyesi, saygınlığı
- Eğitim süresince yapacakları harcamanın miktarı
- Burs ve barınma olanakları gibi desteklerin varlığı
- Vize işlemlerinde kolaylık
- Diploma denkliği
- Mezun olunca iş bulmada kolaylık
- Gideceği ülkenin dilini bilmesi
- Tarihi, kültürel, siyasi bağlar
- Öğrencinin vatandaşı olduğu ülkedeki yükseköğretim ve araştırma imkânlarının kıtlığı ve bu imkânlara erişim sorunu, eğitim ve araştırma kurumlarının bilinirliği ve kalitesi
- Kültür, ekonomi, eğitim, dil, tarih ve din konularında başka bir bölgeye, ülke, şehir veya kuruluşa bağlılık
- Sosyo-ekonomik koşullar
- Öğrenci çeken ülkelerin iklim koşulları
- Eğitim ve yaşam pahalılığı
- Öğrenci çeken ülkelerin cazip burs ve göç politikaları.
- Ülkeler ve eğitim olanakları hakkında detaylı bilgilerin varlığı ve kolay ulaşılabilirliği
- Eğitim sunan ülkenin eğitim sisteminin kalitesi ve bilinirliği
- Üniversitelerin uluslararasılaşma düzeyi (Uluslararası öğrenci ve çalışan sayısı, yabancı dilde açılan program sayısı ve çeşitliliği, araştırma olanakları vs)

## 2. TÜRKİYE AÇISINDAN ULUSLARARASI HAREKETLİLİK

Türkiye’de uluslararası öğrenci “YTB koordinasyonunda 2012 yılında hazırlanan ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Kurulu tarafından kabul edilen Yabancı Öğrenci Strateji Belgesi’nde **“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayıp öğrenci vizesi ya da özel izinlerle Türkiye’de her derece ve daldaki bir eğitim-öğretim kurumunda sosyal, kültürel, mesleki gelişim amacıyla kendi hesabına ya da burslu olarak öğrenim gören öğrenci”** olarak tanımlanmıştır. Kökenleri itibarıyla Türk uyruklu olup fakat çeşitli sebeplerle başka ülke vatandaşlığını seçen ve ülkemizde eğitim gören öğrenciler yapılan tanım gereği uluslararası öğrenci kabul edilmektedir.”<sup>7</sup> Türkiye’de üniversitelerdeki uluslararası öğrenci sayısı 2000 yılında 15.803 iken 2013 yılında 48.183’e çıkmıştır. Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısı 2008 yılı sonrasında YÖK’ün başlattığı mevzuat ve uygulama ile ilgili çalışmalar sonrasında artmaya başlamıştır. YÖK tarafından 2016 yılında yapılan Türkiye Yükseköğretim Sistemi ile ilgili çalışmaya göre, **2014-2015 eğitim öğretim yılı itibari ile Türkiye’deki üniversitelerde bulunan uluslararası öğrenci sayısını 72.178’dir.**

### Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısındaki değişim (2000-2013)

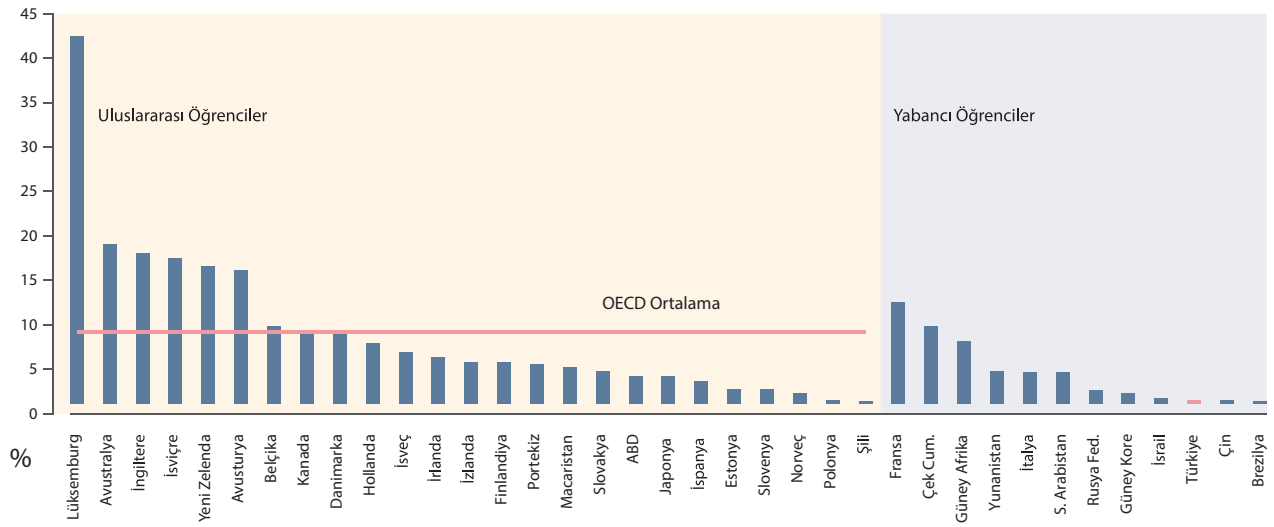


**Kaynak:** YÖK ve ÖSYM Yükseköğretim istatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

7 Yükseköğretim Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu, T.C Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s. 14

Ancak, **Türkiye, uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkenin yükseköğretim seviyesinde bulunan toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranına baktığımızda 2013 yılı verilerine göre % 1 oranı ile birçok ülkenin gerisinde kalmaktadır.** Bu oran Amerika Birleşik Devletleri'nde %19, İngiltere'de %10, Avustralya ve Fransa'da % 6, Almanya'da % 5, Kanada ve Japonya'da % 3'tür.

### Yükseköğretimdeki uluslararası öğrencilerin eğitim aldıkları ülkelerdeki toplam üniversite öğrencileri içindeki payı (Yüzde, 2012 yılı itibariyle)



Açıklama : OECD'e göre yabancı öğrenci tanımı ülke vatandaşlığı temelinde yapılmaktadır. Yabancı öğrenci ve uluslararası öğrenci verisi karşılaştırılmayacağı için ayrı olarak verilmektedir. Tanımlar için bkz. s.18.

Kaynak: OECD, 2014, s.346



Türkiye'deki uluslararası öğrenciler çoğunlukla İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerimizde bulunan üniversitelerde bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo en fazla uluslararası öğrenciye sahip ilk 20 üniversitemizi göstermektedir.

### Uluslararası öğrenci sayısına göre ilk 20 üniversite (2013-2014)

Üniversite	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Uluslararası Öğrenci Yoğunluğu (%)	Türkiye'ye Gelen Toplam Uluslararası Öğrenci Sayısı İçindeki Payı (%)
İstanbul	3.051	128.656	2,37	6,33
Marmara	2.146	72.540	2,96	4,45
Ankara	2.018	61.522	3,28	4,19
Orta Doğu Teknik	1.817	26.678	6,81	3,77
Gazi	1.695	75.188	2,25	3,52
Atatürk	1.424	103.795	1,37	2,96
Trakya	1.329	35.218	3,77	2,76
Ege	1.316	55.972	2,35	2,73
Fatih	1.214	14.553	8,34	2,52
Uludağ	1.214	54.182	2,24	2,52
İstanbul Teknik	1.075	33.283	3,23	2,23
Hacettepe	1.042	41.025	2,54	2,16
Bahçeşehir	1.003	13.537	7,41	2,08
Sakarya	927	69.632	1,33	1,92
Erciyes	924	49.942	1,85	1,92
Ondokuz Mayıs	923	35.791	2,58	1,92
Süleyman Demirel	922	61.015	1,51	1,91
Karadeniz Teknik	854	53.328	1,60	1,77
Selçuk	849	72.499	1,17	1,76
İstanbul Aydın	839	26.807	3,13	1,74

**Kaynak:** YÖK Yükseköğretim istatistiklerinden derlenmiştir

## Uluslararası Öğrenci Yoğunluğu En Yüksek Üniversiteler (2013-2014)

Üniversite	Uluslararası Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Uluslararası Öğrenci Yoğunluğu (%)*	U. Öğrenci İçindeki Payı (%) **
İpek ***	52	181	28,73	0,11
Uluslararası Antalya ***	247	1.067	23,15	0,51
İstanbul 29 Mayıs ***	113	617	18,31	0,23
İstanbul Şehir ***	401	2.604	15,40	0,83
Fatih ***	1.214	14.553	8,34	2,52
Melikşah ***	267	3.342	7,99	0,55
Bahçeşehir ***	1.003	13.537	7,41	2,08
Orta Doğu Teknik	1.817	26.678	6,81	3,77
Fatih Sultan Mehmet ***	177	2.612	6,78	0,37
Sabancı ***	243	3.652	6,65	0,50
Süleyman Şah ***	79	1.224	6,45	0,16
Gediz ***	329	5.350	6,15	0,68
Türk Hava Kurumu ***	314	5.153	6,09	0,65
Zirve ***	397	6.834	5,81	0,82
Özyeğin ***	241	4.245	5,68	0,50
Yıldırım Beyazıt	341	6.032	5,65	0,71
Mevlana ***	163	2.890	5,29	0,32
İst. Kemerburgaz ***	133	2.661	5,00	0,28
Çankaya ***	277	6.094	4,55	0,57
Ardahan	159	3.533	4,50	0,33
<b>Diğer Öğr. Kurumları ****</b>				
GATA	116	1.862	6,23	0,26
Kara Harp Okulu	194	3.559	5,45	0,44
Deniz Harp Okulu	42	857	4,90	0,10
Hava Harp Okulu	42	997	4,21	0,10
Polis Akademisi	311	19.048	1,63	0,71

\* Yükseköğretim kurumundaki uluslararası öğrenci sayısının toplam ön lisans, lisans, lisansüstü ve tıpta ihtisas yapan öğrenci sayısına oranı.

\*\* Yükseköğretim kurumundaki uluslararası öğrenci sayısının Türkiye'ye gelen toplam uluslararası öğrenci sayısına oranı.

\*\*\* Vakıf Üniversitesi

\*\*\*\* Diğer Öğretim Kurumları başlığında yer alan istatistikler 2012-2013 eğitim-öğretim yılına aittir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılına ait diğer öğretim kurumları istatistikleri YÖK tarafından yayınlanmamıştır.

**Kaynak:** YÖK Yükseköğretim İstatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

OECD 2013 yılı verilerine göre %1 olarak görülen ev sahibi ülkenin yükseköğretim seviyesinde bulunan toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranının, üniversiteler temelinde yapılan bir veri analizinde daha yüksek olduğu yukarıdaki tablolarda görülmektedir. Özellikle Komisyon üyeleri arasında rektörlerinin de bulunduğu Yıldırım Beyazıt ve Ardahan Üniversiteleri gibi genç üniversitelerin performansı bu konuya önem verildiğinde başarılı olunabileceğini vurgulamak açısından önemlidir.

Türkiye en fazla komşu bölgelerdeki, tarihi ve kültürel yakınlığı olan ve en önemlisi “**Türkçe**” konuşan halka sahip ülkelerden öğrenci çekmektedir.

**Azerbaycan** ve **Türkmenistan**'ın başı çektığı aşağıdaki tabloda, Türkiye'nin en fazla öğrenci aldığı 20 ülke sıralanmaktadır.

### Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ülkeler (2013-2014)

Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı	Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı
1.	Türkmenistan	6.941	11.	Nijerya	876
2.	Azerbaycan	6.901	12.	Moğolistan	862
3.	İran	4.343	13.	KKTC	860
4.	Afganistan	2.332	14.	Bulgaristan	843
5.	Suriye	1.785	15.	Rusya Federasyonu	825
6.	Irak	1.585	16.	Pakistan	728
7.	Yunanistan	1.500	17.	Çin	691
8.	Kırgızistan	1.410	18.	Filistin	675
9.	Kazakistan	1.306	19.	Arnavutluk	644
10.	Kosova	925	20.	Somali	638

**Kaynak:** YÖK Yükseköğretim İstatistiklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye yurtdışına en fazla öğrenci gönderen ilk 20 ülkeden de öğrenci çekmektedir. Aşağıdaki tabloda gösterilen bu ülkeler arasında Almanya, İran, Rusya Federasyonu ve Kazakistan öne çıkmaktadır.

### Yurt dışına en çok öğrenci gönderen ilk 20 ülkeden Türkiye'ye gelen öğrenci sayıları (2012)

Üniversite	Gönderilen Toplam Öğrenci Sayısı	Türkiye'ye Gelen Öğrenci Sayısı	Türkiye'ye Gelen Öğrenci Oranı (%)
Çin*	726.995	276	0,038
Hindistan	189.472	32	0,016
Güney Kore	123.674	41	0,033
Almanya	117.576	1.383	1,176
Suudi Arabistan	62.535	36	0,058
Fransa	62.416	151	0,242
ABD	58.133	221	0,380
Malezya	55.579	13	0,023
Vietnam	53.802	19	0,035
İran	51.549	1.488	2,886
İtalya	51.236	38	0,074
Rusya Federasyonu	51.171	567	1,108
Nijerya	49.531	342	0,690
Kanada	45.509	22	0,048
Fas	44.161	77	0,174
Kazakistan	43.039	851	1,977
Beyaz Rusya	40.643	7	0,017
Ukrayna	39.627	232	0,585
Pakistan	37.962	171	0,450
Endonezya	34.999	219	0,625

\*Macao ve Hong Kong dahil

**Kaynak:** UNESCO verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tablonun güncellendiği tarih itibarıyla ülkelerin 2013 yılına ait verileri bulunmadığından tabloda 2012 yılı verileri kullanılmıştır.

Bunun dışında Türkiye, İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerin de tercih ettiği ülkeler arasındadır. İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkeler, eğitim için çoğunlukla, başta ABD olmak üzere İngilizce eğitim veren Teşkilat dışı ülkeleri tercih ediyor olsalar da, Türkiye'ye gelen öğrenci sayısı da ülkemiz açısından dikkate değer sayıdadır.

### İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerin gönderdikleri uluslararası öğrenci sayıları ve öğrencilerin en fazla tercih ettiği ülkeler\* (2010)

Yurt Dışına En Fazla Öğrenci Gönderen İİT Üyesi Ülkeler	Öğrenci Sayısı	İİT Üyesi Ülke Öğrencilerinin En Çok Tercih Ettiği Ülkeler	Öğrenci Sayısı	İİT Üyesi Ülke Öğrencileri Tarafından En çok tercih edilen İİT Üyesi Ülke	Öğrenci Sayısı
Malezya	51.216	ABD	585.957	Malezya	58.944
Türkiye	48.924	İngiltere& K. İrlanda	269.782	Tayland**	17.995
Fas	41.209	Avustralya	235.373	Kırgızistan	15.364
Suudi Arabistan	41.099	Fransa	191.295	Türkiye	13.579
İran	38.067	Japonya	137.522	Suudi Arabistan	12.627
Pakistan	34.602	Almanya	105.936	Kazakistan	8.252
Endonezya	34.127	Kanada	83.424	Fas	8.179
Tayland**	25.853	Malezya	58.944	Endonezya	5.950
Arnavutluk	23.391	Güney Kore	57.254	Azerbaycan	5.434
Cezayir	22.221	Güney Afrika	48.243	Katar	5.270
Bangladeş	20.552	İspanya	40.095	Tacikistan	3.254
Kamerun	19.644	İtalya	39.002	İran	3.002
Tunus	19.245	Küba	28.754	Kamerun	1.850
Özbekistan	13.432	Yeni Zelanda	28.416	Oman	1.762
Bosna Hersek**	12.413	Ürdün	27.188	Nijer	1.125
Kuveyt	12.086	Yunanistan	23.169	Fildişi Sahilleri	864
Kazakistan	11.935	Ukrayna	20.475	Brunei	222
Senegal	11.929	Tayland**	17.995	Özbekistan	220
Lübnan	11.690	İsveç	17.836	Guyana	39
Türkmenistan	11.553	Kırgızistan	15.364		

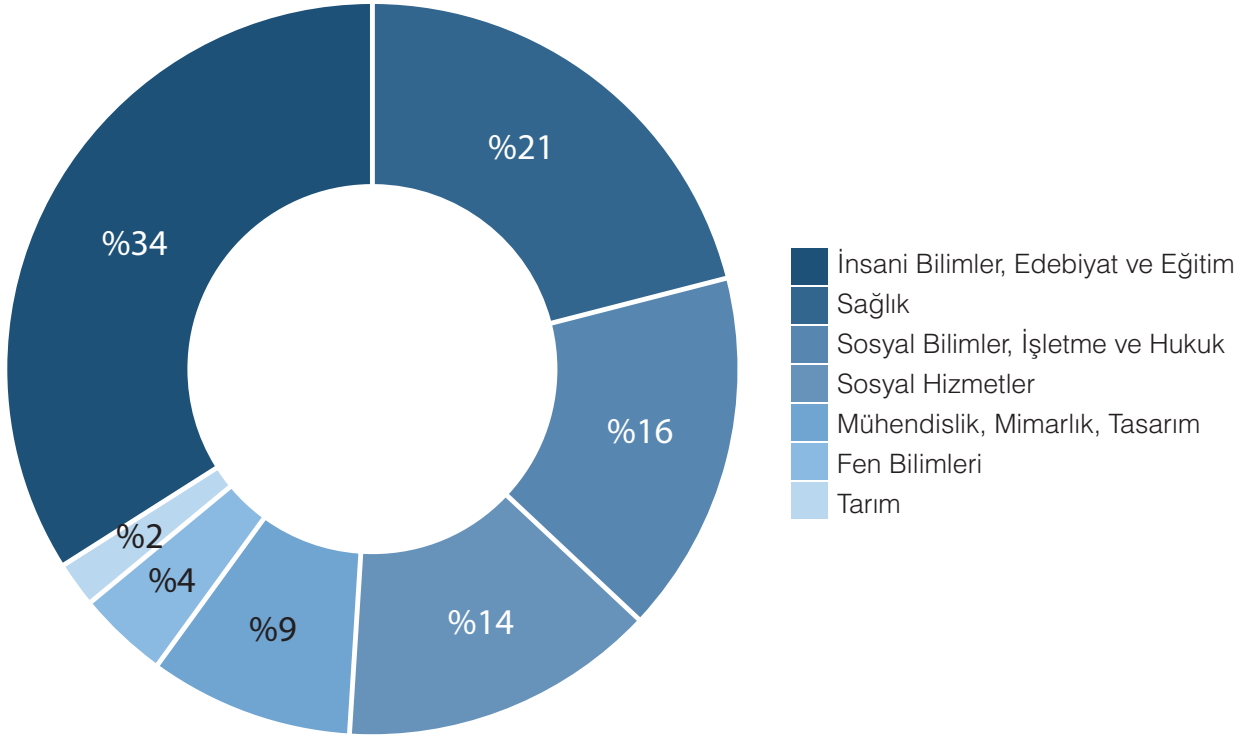
\* İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi ve gözlemci ülkeler esas alınmıştır. (Rusya Federasyonu hariç)

\*\* Gözlemci Ülke

**Kaynak:** UNESCO verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin çoğunluğu **İnsani Bilimler, Edebiyat ve Eğitim** alanında eğitim almaktadır. Bunu sırasıyla **Sağlık** ve daha sonra **Sosyal Bilimler, İşletme, Hukuk alanları izlemektedir. Sosyal Hizmetler, Mühendislik, Mimarlık, Tasarım, Fen Bilimleri ve Tarım** da Türkiye'de uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilen alanlardır.

**Şekil 8:** Türkiye'de Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımı (2012)



**Kaynak:** OECD, Education at a Glance 2014: OECD Indicators, 2014 çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu grubun dışında **Erasmus, Mevlana veya İkili Anlaşmalar** gibi değişim programları çerçevesinde Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler mevcuttur.

2004-2014 yılları arasında Erasmus Programı çerçevesinde 74.231 öğrenci gitmiş, 23.109 öğrenci gelmiştir.

Mevlana Programı ise 2013 yılında başlamış çok yeni bir program olmasına karşı geçtiğimiz 2 dönemde toplam 965 öğrenci gelmiş, 394 öğrenci gitmiştir. Aynı dönemde öğretim üyesi olarak Mevlana programından yararlanan kişi sayısı ise 550 gelen, 1077 giden şeklindedir.

## ERASMUS PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE HAREKETLİLİK (YÖK 2016 VERİLERİ)

Ülkeler	Giden Öğrenci (2004-2005)	Gelen Öğrenci (2004-2005)	Giden Öğrenci (2012-2013)	Gelen Öğrenci (2012-2013)
Çek Cumhuriyeti	35	12	576	210
Almanya	326	96	1987	1467
İspanya	32	1	817	327
Fransa	104	37	607	520
İtalya	83	9	1042	402
Litvanya	4	3	580	206
Macaristan	15	10	585	89
Polonya	72	21	2577	517
Portekiz	32	9	549	139
Romanya	0	0	322	122
<b>TOPLAM</b>	<b>734</b>	<b>206</b>	<b>9849</b>	<b>4094</b>

## MEVLANA PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE HAREKETLİLİK (YÖK 2016 VERİLERİ)

	2013-2014	2013-2015
Gelen Öğrenci	319	646
Giden Öğrenci	126	268
Gelen Öğretim Üyesi	128	422
Giden Öğretim Üyesi	313	764

Değişim programları çerçevesinde gelen ve giden öğrenci sayılarına baktığımızda **Erasmus** programı bağlamında giden öğrenci sayısının, **Mevlana** Programı bağlamında da **gelen öğrenci** sayısının daha fazla olduğunu görüyoruz. **Bu durum Türkiye'nin yakın coğrafyası açısından cazibe merkezi olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.**

### 3. TÜRKİYE İÇİN NASIL BİR ULUSLARARASILAŞMA STRATEJİSİ?

Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması dendiğinde öncelikle üniversitelerdeki uluslararası **öğrenci sayısını arttırılması** akla gelmektedir. Ancak konunun Ar-Ge çalışmaları ve projelerle şekillenen **araştırma boyutu, yayın boyutu** ve **değişim programları boyutu** da ihmal edilmemelidir.

2015 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan rapor Türkiye’nin yayın performansını aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

“Ülkemizin akademik yayın performansı incelendiğinde Scopus veri tabanına göre, 1996-2012 yılları arasındaki 17 yıllık sürede, Türkiye akademik yayın sayısı bakımından dünyada 20’nci sıradayken, ortalama atıf sayısı bakımından 27’nci sırada, etki değeri bakımından ise 37’nci sıradadır. Yine Web of Science verilerine göre Türkiye kaynaklı uluslararası yayınların 2012 yılı itibarıyla dünya içindeki payının yüzde 1,82’ye yükseldiği görülmüştür.<sup>11</sup> İngiltere merkezli Times Higher Education (THE) tarafından oluşturulan ve akademik dünyanın en prestijli üniversiteleri listesi olarak kabul edilen, dünya çapındaki en itibarlı 100 üniversitenin belirlendiği “Dünya Saygınlık Sıralaması”nda (World Reputation Rankings) ise, Türkiye’den ODTÜ 2012,2013 ve 2014 yılları için sırasıyla 91-100, 51-60 ve 71-80 bandlarında yer almıştır. Fakat aynı sıralama 2015 yılı için incelendiğinde, en prestijli 100 üniversite arasında hiçbir Türk üniversitenin bulunmadığı görülmektedir.”<sup>8</sup>

Bu nedenle Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması ile ilgili stratejiler belirlenmeye çalışılırken araştırma ve yayın boyutunun da ihmal edilmemesi gerekmektedir. Farklı alanların birbirleriyle koordineli bir şekilde uluslararasılaşma alanında etkinlik sağlaması Türkiye’deki yükseköğretimin gelişimi ile de doğru orantılı olacaktır. Gereken stratejileri belirlemek için özellikle birkaç noktanın somutlaştırılması ve belirlenen çerçeve içinde işbirliğiyle çalışılması gerekmektedir.

Komisyonumuz, Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması ile ilgili çalışmalarını ele alan bu rapor üzerinde çalışarak, Türkiye’nin önümüzdeki yıllardaki uluslararasılaşma stratejisine dair öneriler geliştirmiştir. **9-10 Nisan 2016** tarihlerinde **Ardahan Üniversitesi** ev sahipliğinde düzenlenen Çalıştay ortaya koyduğu önerileri, raporda dile getirilen ve aşağıda maddeler halinde listelenen dünya yükseköğretim sisteminin genel eğilimleri ışığında oluşturmuştur.

<sup>8</sup> Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu, T.C Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015, s.29.

Buna göre:

- **Uluslararası öğrencilerin en fazla tercih ettiği ülkeler İngilizce dilinde eğitim veren üniversitelere sahip ülkelerdir.**
- **En fazla öğrenci gönderen ülkeler Asya'daki ülkelerdir.**
- **Uluslararası öğrenciler Yüksek Lisans ve Doktora programlarında yoğunlaşmaktadır.**
- **Bazı ülkeler belirli bilim alanlarında uluslararası çerçevede öne çıkarak çekim merkezi olmaktadır.**

Bu bağlamda Türkiye'de yükseköğretimin uluslararasılaşması ile ilgili stratejilerin belirlenmesi açısından birkaç nokta özellikle öne çıkmaktadır:

**A) Uluslararası öğrenci tanımı, kabulü ve eğitim süreci ile ilgili gereken mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.**

Türkiye'de uluslararası öğrenci tanımı içine "farklı bir ülke vatandaşlığına sahip Türk kökenli" kişiler de dahil olmaktadır. Bu durum çoğu zaman Türkiye'nin uluslararası öğrenci profili ile ilgili yanıltıcı bilgiler ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Türkiye'nin Almanya'dan öğrenci çekiyor gibi görünmesinin altında burada yaşayan Türk göçmenlerin çocuklarını Türkiye'de okutmak istemeleri yatmaktadır. Bu nedenle bu gruptaki öğrenciler için **kota belirlenerek** diğer uluslararası öğrencilerden ayrı değerlendirilmeleri düşünülebilir.

Uluslararası öğrenci kabulü ile ilgili yapılan **Yabancı Öğrenci Sınavı** (YÖS) da düzenlenmesi gereken diğer bir konudur. Bu sınavı yapacak kurum, sınav güvenliği, Türkiye'deki üniversitelerin YÖS'ü ne ölçüde bağlayıcı kabul ettikleri gibi konular tartışılarak, daha net bir çerçeve belirlenmelidir.

Uluslararası öğrencilerden alınacak **harçlarla ilgili düzenlemeler** de tartışılması gereken konulardan biridir. Bu harçlardan öğretim üyelerine ödenebilecek ek ders ücretleri konusunda yeni bir düzenleme yapılması gerekir. Uluslararası öğrenciler ile ilgilenmek Türk vatandaşı öğrencilere göre oldukça zahmetli bir iştir. Uluslararası öğrenci konusu, eğer bir hizmet ihracatı ise ve bu alan Ekonomi Bakanlığı tarafından destekleniyorsa bu konuda çalışan öğretim üyeleri de desteklenmelidir. Dolayısıyla bu alanda görev alan akademisyenlerin ayrıca özendirilmesi gerekir.

Özellikle lisansüstü programlarda bu zorluk daha belirgindir. Bu öğrencilerin psiko sosyal sorunlarıyla doğrudan ilgilenecek birimlerin yanı sıra akademisyenlerin de tanımlanması ve desteklenmesi gerekmektedir. Uluslararası öğrenciler ile ilgilenen ve/veya ders veren öğretim üyelerinin danışmanlık ve ders ücretleri teşvik edici biçimde ödüllendirilmelidir. Bu öğretim üyelerine **farklı bir ek ders ödeme sistemi** tanımlanmalıdır.

Uluslararası öğrenciler ile ilgili idari ve akademik personel arasında öğrencilerin durumlarına yönelik yeni ve köklü bir bakış açısı geliştirilmelidir. Ayrıca idari personel konu ile ilgili eğitilmelidir. "Body öğrenci" sistemine benzer bir sistem ile uluslararası öğrencilerin akranları arasından yar-



dımcı öğrenciler seçilmeli ve bu öğrencilere “kısmi zamanlı çalışan” türünde teşvikler verilmelidir.

## **B) Türkiye için her boyutu ile uluslararasılaşma açısından hedef olabilecek ülkeler belirlenmelidir**

Öncelikle kültür coğrafyamız olarak tanımlayabileceğimiz **Balkanlar, Akdeniz dünyası (Lübnan'dan Portekiz'e), Kuzey Afrika, Kızıldeniz, Kafkaslar ve Karadeniz kıyısındaki ülkeler** uluslararasılaşma alanında işbirliği yapabileceğimiz bölgeler olarak hedeflenebilir. Buna ek olarak coğrafi olarak yakın olmasak da siyasal ve ekonomik ilişkide olduğumuz **Güney Kore, Çin, Endonezya, Malezya, Pakistan, Hindistan** gibi ülkeler ve **İslam Teşkilatı ülkeleri** de dikkate alınmalıdır.

Küresel uluslararası öğrenci eğilimleri incelendiğinde, Türkiye'yi tercih eden öğrencilerin kaynak ülkeleri ile dünyadaki genel eğilim arasında ciddi bir farklılık göze çarpmaktadır. Buna göre; Türkiye'yi tercih eden öğrenci profilinin genel olarak, **Türk kültürü ile yakınlığı olan ülkelere ve İslam ülkelerinden meydana geldiği** görülmektedir. Oysaki çok yüksek sayıda uluslararası öğrenci ihraç eden (ve aynı zamanda alan) Çin, Hindistan gibi ülkelere Türkiye'ye gelen öğrenci sayısı son derece az görünmektedir. Uluslararası öğrenci potansiyeli yüksek olan bu tür ülkeler üzerinde müstakil stratejiler geliştirilmelidir.

Başta **Endonezya, Malezya gibi Uzakdoğu bölgeleri** olmak üzere İslam ülkeleri içerisindeki potansiyel uluslararası öğrenciler üzerinden de ayrıca düşünülmesi ve **özel stratejiler** geliştirilmelidir. Diğer bir deyişle, hali hazırda uluslararası öğrenci alınan bölgelerdeki nicel ve nitel profilin nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair planlamalar yapılmalıdır.

Gerek küresel ölçekte gerek Türkiye özelinde uluslararası öğrenci potansiyeli yüksek bölgelere dair politika ve eylem geliştirmeye yönelik bilimsel ve akademik temelli araştırmalar, etki analizleri, karar süreçlerine dair faktör analizleri, eylem planı analizleri v.b. çalışmalar yapılmalıdır. Konu ile ilgili bir veya iki pilot ülke seçilerek kısa, orta ve uzun vadeli uygulamalar geliştirilebilir. Bu uygulamalardan çıkan deneyimler diğer bölgelere yayılarak genişletilebilir.

**AB ülkeleri** ile Erasmus Programı çerçevesinde süren ilişkilerimiz geliştirilmelidir. Mevlana Programına 2015-2016 döneminde eklenen proje ortaklıklarına destek sağlama olanağı, Erasmus programının dünyadaki birçok ülkeden üniversiteyi kapsayan yapısı ile koordinasyon içinde yürütülerek, belirlenen ülke ve üniversitelerle daha güçlü ve kapsamlı işbirlikleri kurulmalıdır.

**Hareketlilik programları açısından** bakılacak olursa, Komisyon'da bugüne kadarki tecrübeler doğrultusunda gerek yeni olması ve tam anlaşılabilmiş olması, gerekse bütçe kısıtlılıkları nedeniyle, Mevlana programının yeteri düzeyde katkı sağlamadığı dile getirilmiştir. Ancak programın **güncel ve yeni** uygulaması olan “**Proje tabanlı Mevlana Değişim Programı**”nın arzu edilen katkıyı sağlayacağı vurgulanmıştır. Proje tabanlı Mevlana Programı ülke ayrımı gözetmeksizin YÖK'ün hedeflediği alanlarda tüm ülkelerin üniversitelerine projeye katılım olanağı sunmaktadır.

Hareketlilik açısından önemli katkı sağlayacağı düşünülen diğer bir konu da **Erasmus+** programı

tarafından sunulan **öğrenci kredisi** olanağıdır. Böylece öğrencinin eğitimine ulusal kaynaklar dışında uzun vadeli burs sağlamak mümkündür. Bu programa sadece Türk vatandaşları değil yabancı uyruklu öğrenciler de katılabilir.

Türk üniversiteleri Erasmus+ programı dahilinde olduklarından uluslararasılaşma sürecimiz AB uluslararasılaşma sürecinin özelliklerini de kapsamaktadır. Bologna Süreci'nin yanı sıra Erasmus+ programının ortak ülkeleri kategorilere ayırması ve her kategoriye göre akademik ihtiyacın belirlenmiş olması önemli bir kriterdir. Örneğin, her kategoride bulunan ülkeye lisans öğrencisi gönderemiyoruz. Bunun nedeni, programın biz koordinatör üniversitelerden talebinin "Ortak Ülkelerin gelişimini teşvik etmek amacıyla, Avrupa dışındaki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına, çekiciliğine ve modernizasyonuna destek vermek" olarak belirlenmiş olmasıdır. Bu nedenle Development Cooperation Instrument (DCI) Asya, Orta Asya, Latin Amerika, Güney Afrika'ya ve European Development Fund (EDF) Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleri'ne Erasmus+ kapsamında Doktora öğrencisi ve Öğretim Üyesi gönderip, bu bölgelerdeki üniversitelerden derece kısıtlaması olmadan öğrenci ve öğretim üyesi kabul ederek bölgelerin gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

Erasmus programı çerçevesinde ayrıca, hem Türk hem de yabancı uyruklu öğrencilerin katılımına olanak sağlayan **Erasmus+ projeleri** bulunmaktadır. **KA1 Erasmus+ öğrenci (öğrenci/staj) ve personel (ders verme/eğitim alma) değişim projelerinin** dışında daha düşük bütçeli Ulusal Ajans kaynaklı **Erasmus+ Gençlik Projeleri'**ne başvuru imkanı da vardır. Bu proje tiplerini tercih edilmesinin başlıca sebebi daha kolay kabul edilen projeler olmasıdır. Bu projeler kapsamında yine öğrenciler ülkelerarası kısa dönem hareketlilik yapmaktadır.

Ancak Erasmus+ kapsamında **Yükseköğretime ve Tematik konuların geliştirilmesine yönelik daha profesyonel ve farklı derecelerde yüksek hibeli projeler** de bulunmaktadır. Bu projeler orta dereceli grupta bulunan Yüksek Öğretimde Stratejik Ortaklıklar ve KA3 Politika Reformları (10,000,000 Euro bütçeli) ile Spor Destekleri projeleridir. **Yüksek Öğretimde Stratejik Ortaklıklar** projelerine katılım yaygındır ancak Ulusal Ajanstan edinilen son bilgiye göre **KA3 Politika Reformları Projeleri'**ne şu ana kadar Türkiye'den başvuru olmamıştır.

Böyle bir projeye sadece AB'den ortak değil AB dışından ülkeleri de ortak edebildiğimizden Türkiye'den başvuru yapan bir üniversite AB ve diğer ülkeler arasında uluslararasılaşma köprüsü oluşturabilir. Projeye en az 30 öğrencinin katılımı zorunlu olduğundan kurum öğrencileri ve öğretim üyesi dışında uluslararası öğrencilerin ve öğretim üyelerinin katılımına da fırsat sağlayıp uluslararası düzeyde bilgi transferini gerçekleştirmeye ve uluslararası karşılaştırmaya imkân sağlanabilir. Spor Destekleri projesi 2016 yılında ilk defa uygulanmakta olup spor alanında uluslararasılaşmayı hedeflemektedir.

Bunların dışında, üniversitelerin sınır ötesinde uluslararasılaşmasının teşvik edilmesi ve Türkiye'ye gelme olanağı bulunmayan öğrencilere yönelik yurtdışında faaliyet göstermek isteyen üniversitelerin desteklenmesi de Türkiye yükseköğretiminin uluslararasılaşması açısından önemlidir.

**C) Türkiye'de yükseköğretimin öğrenci / öğretim üyesi / araştırmacı çekeceği alanlar öne çıkartılmalıdır. Bu amaçla yabancı dilde ve çift / ortak diploma programları oluşturulmalıdır**

**İngilizcenin küresel bir eğitim dili** olarak liderliği belirgin olsa da, Türkiye'ye öğrenci gönderen ülkelere baktığımızda öncelikle **Türkçe** bilmenin belirgin olarak öne çıktığını görüyoruz. Ancak dünyanın en fazla öğrenci gönderen 20 ülkesinden Türkiye'ye gelen öğrencilerin sayısının da azımsanmayacak oranda olması, aynı şekilde Türkiye'nin İslam Teşkilatına üye ülkeler tarafından da talep görmesi, **Türkçe ve İngilizce dışındaki dillerde** de programlar açılmasını olanaklı kılmaktadır. Bu diller ilgili ülkeleri düşündüğümüzde **Çince, Korece, Rusça, Kazakça, Arapça** olarak düşünülebilir. Özellikle Suriye kaynaklı göç sonrasında Türkiye'de kalma potansiyeli olan hatırı sayılır bir Suriyeli nüfusu olduğunu düşünürsek, gelecekte, özellikle bölgedeki üniversiteler için Arapça programlar geliştirmek stratejik hedef olarak düşünülebilir.

Uluslararası öğrenci çeken ülkeler açısından **dil ortaklığının** önemli olduğu görülmektedir. Birçok durumda dil ortaklığının daha çok ülkelerin sömürge sürecinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Afrika'da Fransa ve İngiltere'nin eski koloni ülkeleri bulunduğu ve halen de bu ülkelerin ana dilleri arasında İngilizce ve Fransızcanın yer aldığı görülmektedir. Bu ülkelerin vatandaşı olan öğrenciler ana dilde eğitim yapan ülkeleri ve üniversiteleri tercih etmektedir.

Bu nedenle Türkiye'de yapılabilecek en önemli adımlardan biri İngilizce eğitimi tercih eden öğrencilerin yanı sıra Fransızca (Afrika bölgesine açılmak bağlamında) ve Almanca (hukuk ve Mühendislik bağlamında) ve Türkiye'de eğitim almayı tercih eden hedef uluslararası öğrencilerin tercih ettiği alanlarda İngilizce, Fransızca ve Almanca eğitim veren tematik bölümler açılmasıdır. Bu uygulamalar ülkemizde bazı üniversiteler tarafından yürütülmektedir (Örn. Yeditepe Üniversitesi'nin eğitim dili İngilizcedir ancak bazı bölümler iki ayrı program olarak İngilizce, Almanca ve Fransızca eğitim vermektedir.)

Bu durum diğer yandan, Türkiye'deki her üniversitenin uluslararasılaşma stratejisinin aynı olmayabileceği, **farklı hedef kitlelere göre değişen stratejilerle üniversitelerin Türkiye'de yükseköğretimin uluslararasılaşmasına katkıda bulunabileceklerini** de ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, her üniversitenin güçlü olduğu alanlarda, belirlemiş olduğu bölgelerdeki üniversitelerle işbirliği yapması, Türkiye'de üniversitelerin birlikte çalışma kültürünü geliştireceği gibi, uluslararasılaşma konusunda da yararlı bir iş bölümü olacaktır.

Bu doğrultuda, her üniversite ilişkisinin yakın olduğu üniversitelerle güçlü olduğu alanlarda programlar geliştirmek için gereken stratejiyi belirlemelidir. Bu noktada Türkiye'nin ekonomik olarak gelişmeyi hedeflediği ve **Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından belirlenen öncelikli alanlar** (Enerji, Su, Gıda, Savunma, Uzay, Makine-İmalat, Otomotiv, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Sağlık) yol gösterici olmalıdır. Öğretim üyelerinin öncelikli alanları tanımlarını, yapılacak tezleri bu alanlara yönlendirmelerini sağlamak amacıyla İstanbul Üniversitesi örneğinde görüldüğü gibi, üniversiteler koordinatörler görevlendirebilirler.

Bologna sürecinde de **her üniversitenin kendi uluslararası stratejisini yazması önerilmektedir. Komisyon, kurumsal stratejilerin daha sonra ortak bir strateji planı içerisinde toplanmasının daha etkili ve somut olacağını** düşünmektedir. Ayrıca hazırlanacak kurumsal ve ortak planların üniversitelerin web sitelerinde yayınlanmasının yanı sıra Study in Turkey ve YÖK'ün web sitelerinde İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanması da uluslararası görünürlüğü ve tanınırlığı arttıracaktır.

Erasmus+ programının en etkin kullanılabilir ağı olan ve maalesef üniversitemizde kendine yeterli düzeyde yer bulamamış **ortak diploma** programları özellikle lisansüstü programlarında yeterli öğretim üyesi bulunmayan bilim dalları açısından son derece faydalı olacaktır. Bunun için bu programlara katkı sağlayacak üniversite öğretim üyelerine özendirici destek sağlanmalı, ilgili eğitim programları ile ilgili bilgilendirme yapılmalı ve mevcut yeni üniversitelerin bu hususta çift diploma verebilme prestiji sağlanmalıdır.

Erasmus programında uzun dönem eğitim ve çift/ortak diploma programı sunan **Erasmus Mundus Ortak Diploma** programı çerçevesinde 2016 YÖK Ortak/Çift Diploma Yönetmeliği çalışmalarının desteği ile yüksek lisans alanında tek bir yabancı dilde ya da çoklu dillerde eğitim veren uzun vadeli program açmak mümkündür. Bu program aynı zamanda karşılaştırmalı uluslararasılaşma çalışmalarına fayda sağlayacaktır.

#### **Ç) YÖK ve uluslararasılaşma ile ilgili diğer kurumlar koordinasyon içinde çalışmalı ve ortak söylem / strateji geliştirmelidirler**

Uluslararasılaşma alanında YÖK üniversitelerin en önemli destekçisi olarak etkin bir rol üstlenmelidir. Özellikle yabancı dilde programlar, ortak programlar ve yabancı öğretim üyelerinin izin ve ücretleri ile ilgili konularda yasal çerçeveyi belirlemeli ve uygulamayı kolaylaştırmalıdır. Örneğin, uluslararası öğrencilerin devam ettikleri program Türkçe dahi olsa yabancı dilde yüksek lisans ve doktora tezi yazabilmelerine olanak tanınması uluslararası öğrenciler tarafından sıkça talep edilen konular arasındadır. YÖK bu ve benzeri talepleri gündemine alarak hızlıca değerlendirmeli ve düzenlemelidir.

Buna ek olarak alanda çalışan kurumların (Yunus Emre Enstitüleri, YTB, MEB, TİKA, Dış İşleri Bakanlığı gibi) **ortak bir strateji ve söyleme sahip olmamaları** da Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması sürecini **olumsuz** etkilemektedir. Bu durum, Üniversitelerin yaptıkları ikili işbirliği protokolleri ile ilgili karışıklıklar doğurmaktadır. Örneğin söz konusu kurumların yaptığı uluslararasılaşma protokollerinin temelinde üniversitelerin yerine getirmeleri gereken misyonlar olmasına rağmen Üniversite-YÖK-dış kurum birbirinden habersiz çalışabilmektedir.

#### **D) Üniversitelerin eğitim ve uluslararasılaşma ile ilgili altyapıları desteklenmelidir**

Küresel ölçekte yükseköğretimin bugünkü eğilimine baktığımızda özellikle yüksek lisans ve doktora düzeyinde başka bir ülkede eğitim alma tercihinin arttığını görüyoruz. Bu durum Türkiye’deki üniversiteleri **yabancı dilde yüksek lisans ve doktora programları açma** yönünde teşvik etmelidir. Bu konuda en önemli sorun, birçok üniversitenin de tecrübe etmiş olabileceği gibi, bu **programların yürütülmesi ve sürdürülebilir olması** noktasında yaşanmaktadır. Bu bağlamda, **havuz dersler** oluşturarak yabancı dilde programların yürütülmesi sürecinde Fakülteler / Enstitüler arasında dayanışmayı sağlamak ve böylelikle bu programların işleyişini kolaylaştırmak çözüm olarak düşünülebilir. **Akreditasyon** başta olmak üzere eğitimde kalite ile ilgili düzenlemeler, **Bologna sürecinin** uygulanıyor olması, **müfredatın uluslararasılaştırılması** gibi konular da özellikle önem verilmesi gereken noktalardır.

Üniversitelerdeki uluslararasılaşma altyapısının gelişmesi açısından **yaz okulları ve değişim**

**programları** da son derece önemlidir. Bu programlardan yararlanan öğrenci sayısı yanında araştırma görevlisi, öğretim üyesi ve idari personel sayısının artırılması üniversitenin uluslararasılaşma düzeyini olumlu yönde etkileyecektir. Değişim programlarından sadece eğitim alanında değil, **araştırma ve proje temelli de yararlanılması** gereklidir. Üniversitelerde Erasmus ve Mevlana Fakülte Koordinatörleri gibi, uluslararasılaşma alanında çalışan akademisyenleri bu görevleri üstlenmek açısından **teşvik edecek formüller** düşünülmelidir. Üniversite senatoları bu yönde gerekli kararları alarak uluslararasılaşmanın öğretim üyeleri tarafından benimsenmesini sağlayabilirler.

**Güney Kore, Çin, Endonezya, Malezya, Pakistan, Hindistan** gibi ülkeler sadece siyasal ve ekonomik açılardan yakın ilişki içinde olduğumuz ülkeler değil, aynı zamanda **mühendisliğin ve endüstrinin de gelişmiş olduğu** ve bu nedenle de bilgi transferi gerçekleşmesinin önem arz ettiği ülkelerdir. Bu ülkelere **değişim programıyla giden Türk öğrencilere derslerinin yanı sıra çeşitli kurum ve kuruluşlarda staj imkanı** sunulmaktadır. Öğrenciyi hem teorik hem de pratik yönden destekleyen bir eğitim planları mevcuttur. Özellikle yapılması planlanan uluslararası projelerde (Erasmus+ ve Mevlana projeleri) bu ülkelerden ortak üniversitelerinde yer alması gerekmektedir.

#### **E) Türkiye'nin ve üniversitelerin uluslararasılaşma ile ilgili olabilecek diğer alanlarda da ekonomik, siyasi, toplumsal, idari ve kültürel altyapısı desteklenmelidir**

Bu alanda dile getirilen sorunlardan en önemlisi barınma ile ilgilidir. Bu nedenle Türkiye'de uluslararası öğrencilere yurt olanakları sağlanmalı, Kredi Yurtlar Kurumu'nun bu alandaki desteği artırılmalıdır. Yurt dışında gelen öğrencilerin ucuz barınabilmeleri için **üniversite-KYK işbirliği** sağlanmalıdır. Özellikle uluslararası öğrencilere yönelik yurt ve benzeri sosyal alt yapıyı geliştirmeye çalışan üniversitelere **alt yapı desteği** verilmelidir.

İkinci olarak, **burs** konusu uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerini sağlayacak önemli bir noktadır. Türkiye Bursları bu alanda ciddi bir rol üstlenmiştir ve önemli bir açığı kapatmaktadır. Bunun yanında **üniversitelerde uluslararası öğrencilerin kısmi zamanlı öğrenci olarak çalıştırılmasına olanak sağlanması** da teşvik edici olacaktır.

Yurt dışı burslusu olarak gelen öğrencilerin üniversitelere dağılımı noktasında da üniversitelerin fiziki koşulları dikkate alınarak daha adil davranılmalıdır. Örneğin, yeni kurulan ve/veya barınma sıkıntısının bulunmadığı üniversitelere daha fazla öğrenci yönlendirilebilir.

Üniversitelerin bünyelerinde konu ile ilgili **müstakil daire başkanlıkları** oluşturmalarına imkân veren yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Belli bir oranın üstünde uluslararası öğrenci barındıran üniversitelerin "**Uluslararası Öğrenci Ofisi (Daire Başkanlığı)**" kurmasına olanak verilmelidir.

Birçok üniversitemizde eğitim dili Türkçe olduğundan, uluslararası öğrenciler açısından **dile hakimiyet** özel bir önem kazanmaktadır. Uluslararası öğrencilerin dersleri takip edecek ve tez yazabilecek düzeyde Türkçe öğrenebilmelerine yönelik sorunlar **Yunus Emre Enstitülerinin daha etkin çalışması** ile çözülmeye çalışılmalıdır. Uluslararası öğrencilerin Türkçeyi **Türkiye'ye gelmeden** buldukları ülkede öğrenebilmeleri için Yunus Emre Enstitüleri çabalarını arttırmalıdır. Bu çerçevede Yunus Emre Enstitüleri tarafından sağlanan bir olanak olarak "**Türkçenin Sesi**

**Radyosu”** her seviyeye uygun Türkçe öğretimini destekleyen iyi bir örnek olarak tanıtılmalıdır. Bu noktada **kültürel oryantasyon eğitimi** (kısa süreli) ve 5/i diye tanımlanan dersler özellikle önemlidir. Konuşma Türkçesi, İnkılap tarihi için genel yakın tarih ve Türk kültürü içeren farklı içerikli dersler tanımlanmalıdır.

Ayrıca bilimsel ön hazırlık konusu da hem lisans hem de lisansüstü düzeyde dikkate alınarak, farklı ülkeler ve eğitim sistemlerinden gelen öğrencilerden özellikle ihtiyacı olanların kabul edildikleri programları takip edebilmelerine yönelik proje tanımlaması kapsamında **ön hazırlık programları (bilimsel veya dil yeterliliği açısından) açılmalı** ve bu konularla ilgili **ek ücret alınabilmesi ile ilgili tanımlama** yapılmalıdır.

Bir diğer önemli konu da **Türkiye'nin yükseköğretim sisteminin ve Türkiye'deki üniversitelerin yurt dışında tanıtılmasıdır**. Bu nedenle **uluslararası fuarlara katılmak, yabancı dilde web sayfaları ve broşürlerle** Türk üniversitelerinin dünyada görünür olmasını sağlamak son derece önemlidir. Bunun yanında uluslararası görünürlük URAP ve QS verilerinde **üniversitenin listelenmesi** ve EUA, WDOMS, Coimbra gibi **uluslararası ağlara üyeliklerle** de desteklenmelidir.

Uluslararası öğrenci, öğretim üyesi ve araştırmacıların Türkiye'deki yaşamlarını kolaylaştırmak da ülkenin cazibesini arttırmak açısından etkili olacaktır. Bu yönde son yıllarda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu çerçevede kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü öğrencilerin vize ve ikamet işlemlerini kolaylaştırmıştır. Aynı dönemde **YÖK'ün yabancı öğretim üyelerinin çalışma izni alma süreçlerini** kolaylaştırması da gerçekleşmiştir.

Son dönemde birçok toplumda artmakta olan yabancı düşmanlığının uluslararasılaşma açısından bir engel oluşturmaması için gereken **hoşgörü ve tolerans kültürüne yönelik farkındalık artırma çalışmaları** üniversite içinde olduğu gibi, Türkiye çapında da yürütülmeli ve uluslararası öğrencilerin muhtemel bir olumsuzluk yaşamaları engellenmeye çalışılmalıdır.

# DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması ile ilgili Komisyonumuz tarafından tartışılmış olan stratejiler aşağıdaki belli başlı noktalarla özetlenebilir:

- Uluslararasılaşma ile ilgili hedef bölge ve ülkelerin belirlenmesi
- Yükseköğretimin uluslararasılaşması konusunda çalışan kurum ve kuruluşların ortak söylem ve strateji çerçevesinde hareket etmeleri, yurtdışında farklı söylemler içinde olmamaları
- Uluslararasılaşma açısından öncelikli alanların belirlenmesinde Türkiye’nin ekonomik açıdan gelişmeyi hedeflediği ve Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından öncelikli alanlar olarak listelenen alanların temel alınması, bu konularda eğitim ve araştırma çalışmalarının desteklenmesi
- Türkiye’de uluslararası öğrencilerin kabulü konusunda birçok üniversite tarafından kullanılan Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS) ile ilgili prosedür ve uygulamaya yönelik standartlaşmanın sağlanması
- Yurt dışından gelen öğrencilerin ucuz barınabilmeleri için üniversite-KYK işbirliğinin sağlanması, Özellikle uluslararası öğrencilere yönelik yurt ve benzeri sosyal alt yapıyı geliştirmeye çalışan üniversitelere alt yapı desteği verilmesi
- Yurt dışı burslusu olarak gelen öğrencilerin üniversitelere dağılımı noktasında üniversitelerin fiziki koşullarının dikkate alınması ve özellikle yeni kurulan ve/veya barınma sıkıntısının bulunmadığı üniversitelere daha fazla öğrencinin yönlendirilmesi
- Uluslararası Yüksek Lisans ve Doktora öğrencilerinin toplam öğrenci sayısına oranının artırılması
- Yabancı dilde programların artırılması
- Ortak ve Çift diploma programlarının artırılması
- Uluslararasılaşma konusunda öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin yanında, araştırma ve proje temelli uluslararası ortaklıklar ve yayınların da ihmal edilmemesi
- Üniversitelerin sınır ötesinde uluslararasılaşmasının teşvik edilmesi ve Türkiye’ye gelme olanağı bulunmayan öğrencilere yönelik yurtdışında faaliyet göstermek isteyen üniversitelerin desteklenmesi
- Türkiye’nin en fazla öğrenci çektiği Azerbaycan ve Türkmenistan gibi kültürel yakınlığımız olan ülkelerde Türkçe öğretiminin yaygınlaştırılması ve bu amaçla Yunus Emre Enstitülerinin daha etkin çalışmalarının sağlanması
- Türkiye’deki yükseköğretim sistemi ve üniversitelerin tanıtılması amacı ile yurtdışında fuarlara katılımın sağlanması, web üzerinden ve diğer tanıtım faaliyetleri ile görünürlüğün sağlanması

- Erasmus, Mevlana ve diğer değişim programları ve yaz/kış okullarının uluslararasılaşmayı kalıcı ve sürdürülebilir kılacak şekilde kullanılması ve bu çerçevede üniversitelerde öğrenci / öğretim üyesi değişiminin ötesinde farklı proje ortaklıkları, ortak yüksek programlar hazırlanması gibi konularda çaba harcanmasının sağlanması (Örnek: Proje tabanlı Mevlana Programı ülke ayrımı gözetmeksizin YÖK'ün hedeflediği alanlarda tüm ülkelerin üniversitelerine projeye katılım imkanı sunmaktadır. Erasmus Mundus ortak diploma programı yabancı dilde ya da çoklu dillerde eğitim veren uzun vadeli program açmak mümkündür. Erasmus+ programı çerçevesindeki diğer farklı proje olanaklarında da yararlanılmalıdır.)
- Uluslararasılaşma alanında çalışan Erasmus ve Mevlana Koordinatörleri ve diğer ofis çalışanlarının konu ile ilgili farkındalık ve aidiyetlerinin artırılması için gereken düzenlemelerin yapılarak öğretim üyelerinin süreci sahiplenmelerinin sağlanması. Uluslararası öğrenciler ile ilgilenen ve/veya ders veren öğretim üyelerinin danışmanlık ve ders ücretleri ile teşvik edici biçimde ödüllendirilmesi, bu öğretim üyelerine farklı bir ek ders ödeme sistemi tanımlanması.



## KAYNAKÇA

- Büyüme, Kalite ve Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası, YÖK Yayın No: 2014/2, Mayıs 2014.
- Uluslararası Yükseköğretim ve Türkiye'nin Konumu, DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, İstanbul, Mart 2013.
- The Higher Education System in Turkey, YÖK, Ankara, 2016.
- Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu, T.C Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015.
- OECD, Education At a Glance, 2014
- OECD, Who Goes Where and Why?, Education at A Glance 2015, DOI 1787/eag-2015-
- [http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2211\\_öncelikli\\_alanlar\\_2013\\_0.pdf](http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2211_öncelikli_alanlar_2013_0.pdf)

